

La frase: ordre lògic i ordre empragmàtic (I)

per Màriam Serrà

Tots hem après en les gramàtiques que la frase té una estructura lògica o gramatical que segueix aquest ordre:

subjecte + verb + complement directe + altres complements

Segons aquesta estructura, quan per requeriments expressius o estilístics convé de canviar els elements que la configuren, creiem erròniament que sempre és necessari advertir tals inversions amb una coma.

Com sabem, la rigidesa d'aquest ordre s'altera normalment en la comunicació escrita i oral, rica en expressivitat i matisos, i si seguíssim al peu de la lletra les indicacions abans esmentades ens trobaríem amb uns textos feixuguíssims, recarregats amb una puntuació excessiva que els atorgaria un efecte visual trencat i desagradable.

Si volem estalviar l'abús de comes en els textos, és important que coneguem les característiques d'aquest altre ordre, anomenat empragmàtic o funcional, o també psicològic, que distingeix entre tema i rema, uns conceptes que sorgiren arran dels treballs del Cercle Lingüístic de Praga (1926-1939) i que Fabra ja insinuava en la seva gramàtica pòstuma, sense que arribés a aprofundir-hi.

L'estudi del tema i el rema és llarg i un xic complicat, la qual cosa fa que en aquestes ratlles no puguem tractar-lo a fons, però podríem fer-ne un breu resum que ens ajudés a entendre'l.

D'entrada, direm que *el tema és la part del discurs que ja coneixem*, o sigui la base de la comunicació, que els diversos autors anomenem «subjecte psicològic», «tòpic» o «pressuposició». *El rema, en canvi, és la que ens dona una informació nova*, i rep els noms de «predicat psicològic», «comentari» o també «focus», si hi ha èmfasi.

També hem d'indicar que la frase pot tenir un ordre objectiu o un ordre subjectiu, segons el qual variarà la seva estructura sintàctica i l'entonació, i que algunes d'aquestes oracions admeten pleonasmes, cosa que estalvia bona part d'aquelles incòmodes comes de què parlàvem més amunt.

En el pròxim número ampliarem la informació encetada aquí amb un esquema del que hem explicat, però avui val més que confiem els aclariments sobre aquesta qüestió al mestratge d'Albert Jané, que en l'article que ve a continuació ens fornirà un grapat d'exemples que demostren les possibilitats combinatòries existents en aquest camp.

